

УДК 378.147:004.8

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1\(59\)-914-931](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-1(59)-914-931)

Красюк Юлія Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри інформатики та системології, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-4349-3119>

Сільченко Марина Валеріївна кандидат економічних наук, доцент, проректорка з науково-педагогічної роботи та цифрової трансформації, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-4929-2561>

Петренко Людмила Миколаївна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформатики та системології, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-4797-2566>

Кучерява Тетяна Олексіївна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформатики та системології, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0001-8833-9153>

Ніколенко Лариса Анатоліївна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інформатики та системології, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-2721-9646>

SWOT-АНАЛІЗ СТАВЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті досліджено феномен стрімкої інтеграції генеративного штучного інтелекту (GenAI) у вищу освіту, що за масштабами впливу перевершив перехід до дистанційного навчання під час пандемії та воєнного стану. На основі аналізу досвіду світових та українських університетів за останні роки автори констатують радикальну трансформацію використання інструментів GenAI: від періодичних експериментів до систематичного залучення у повсякденну академічну діяльність. Метою роботи є аналіз суб'єктивного ставлення українських здобувачів до використання інструментів GenAI та обґрунтування на основі розширеного SWOT-аналізу стратегій їх педагогічної імплементації для мінімізації ризиків і посилення фахових компетентностей. Емпіричну базу дослідження склали результати опитування здобувачів Київсь-

кого національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, проведеного за методом CAWI. Наукова новизна роботи полягає у розробці розширеного SWOT-аналізу, який дозволив систематизувати суб'єктивне ставлення студентів до GenAI через призму внутрішніх факторів (сильні та слабкі сторони) та зовнішніх впливів (можливості та загрози). Авторами детально описано чотири типи стратегій: стратегії зростання через трансформацію ролі студента з «виконавця» на «архітектора» рішень, стратегії захисту від звинувачень у плагіаті та втрати соціального контакту, стратегії вдосконалення шляхом перетворення «сліпої довіри» на навички фактчекінгу та стратегії мінімізації ризиків найгірших сценаріїв когнітивної атрофії та професійної непридатності. Автори наголошують на необхідності переходу від моделі заборони до моделі партнерства, що передбачає впровадження навичок промпт-інжинірингу та верифікації інформації як наскрізних компетентностей у сучасних освітніх програмах, прозорих етичних політик та зміну підходів до оцінювання знань.

Ключові слова: генеративний штучний інтелект (GenAI), вища освіта, SWOT-аналіз, промпт-інжиніринг, академічна доброчесність, стратегії навчання, цифрова трансформація.

Krasiuk Iuliia Mykolayivna PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Informatics and systemology, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-4349-3119>

Silchenko Maryna Valeriivna PhD of Science in Economics, Associate Professor, Vice-Rector for Academic Affairs and Digital Transformation, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-4929-2561>

Petrenko Liudmyla Mykolayivna PhD of Science in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Informatics and systemology, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-4797-2566>

Kucheriava Tetiana Oleksiivna PhD of Science in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Informatics and systemology, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0001-8833-9153>

Nikolenko Larysa Anatoliivna PhD of Science in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Informatics and systemology, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-2721-9646>

SWOT ANALYSIS OF THE ATTITUDE OF HIGHER EDUCATION STUDENTS TOWARDS THE USE OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. The article examines the phenomenon of the rapid integration of generative artificial intelligence (GenAI) into higher education, which has surpassed the transition to distance learning during the pandemic and martial law in terms of its scale of impact. Based on an analysis of the experience of global and Ukrainian universities in recent years, the authors note a radical transformation in the use of GenAI tools: from periodic experiments to systematic involvement in everyday academic activities. The aim of the study is to analyze the subjective attitudes of Ukrainian students towards the use of GenAI tools and to justify, based on an extended SWOT analysis, strategies for their pedagogical implementation to minimize risks and strengthen professional competencies. The empirical basis of the study was the results of a survey of students at the Vadym Hetman Kyiv National Economic University, conducted using the CAWI method. The scientific novelty of the work lies in the development of an extended SWOT analysis, which made it possible to systematize students' subjective attitudes towards GenAI through the prism of internal factors (strengths and weaknesses) and external influences (opportunities and threats). The authors describe in detail four types of strategies: strategies for growth through the transformation of the student's role from “performer” to “architect” of solutions, strategies for protection against accusations of plagiarism and loss of social contact; strategies for improvement by transforming “blind trust” into fact-checking skills; and strategies for minimizing the risks of worst-case scenarios of cognitive atrophy and professional incompetence. The authors emphasize the need to move from a prohibition model to a partnership model, which involves the introduction of prompt engineering and information verification skills as cross-cutting competencies in modern educational programs, transparent ethical policies, and a change in approaches to knowledge assessment.

Keywords: Generative artificial intelligence (GenAI), higher education, SWOT analysis, prompt engineering, academic integrity, learning strategies, digital transformation.

Постановка проблеми.

Стрімка інтеграція генеративного штучного інтелекту (GenAI) в освітній простір стала найбільш значущим викликом за останні десятиліття для систем вищої освіти всіх країн, набагато перевершивши за масштабом впливу навіть перехід на дистанційний режим навчання під час пандемії COVID-19. Поява доступних великих мовних моделей (LLM), таких як ChatGPT, Claude чи Gemini, докорінно змінює архітектуру навчального процесу, загостривши питання пошуку як нових методів формування компетентностей майбутніх фахівців, так і нових методів контролю знань здобувачів в умовах широкомасштабного використання ними інструментів GenAI.

При цьому в закладах вищої освіти загострюється протиріччя, яке потребує комплексного та педагогічно виваженого вирішення. З одного боку, здобувачі стихійно та масово імплементують інструменти GenAI у свою навчальну діяльність, використовуючи їх як ефективний засіб оптимізації рутинних завдань, персоналізованого тьюторингу та подолання академічних труднощів. З іншого боку, викладачі часто реагують на ці виклики через призму загроз: ризиків академічної недобросовісності, плагіату та втрати здобувачами навичок критичного мислення.

Домінуючий серед багатьох викладачів акцент на потенційних ризиках (зокрема, плагіат та «галюцинації» GenAI) часто затіняє інноваційні можливості використання інструментів GenAI для трансформації навчального процесу. Водночас, некритичне захоплення технологіями з боку здобувачів створює реальні загрози «когнітивної атрофії» та залежності від алгоритмів.

Наразі недостатньо вивченим залишається саме ставлення здобувачів до використання GenAI не як до інструменту «спрощення виконання завдання», а як до елементу інноваційного освітнього середовища, використання якого може розвивати нові навички здобувачів відповідно до сучасних реалій ринку праці. Актуальну потребу у комплексному аналізі факторів внутрішнього (суб'єктивне сприйняття, мотивація, етика) та зовнішнього (ринкові вимоги, технологічні бар'єри) впливу автори вирішують через проведення SWOT-аналізу ставлення здобувачів до використання інструментів GenAI в освітньому процесі. Це дозволить систематизувати як очевидні загрози, так і виявити приховані ресурси для підвищення якості підготовки фахівців, та сформулювати стратегії переходу від стихійного використання інструментів GenAI до керованої педагогічної інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Починаючи з кінця 2022 року, коли інструменти на базі LLM стали загальнодоступними, академічна спільнота пройшла через кілька стадій сприйняття інструментів GenAI: від початкового шоку та спроб тотальної заборони використання до фази їх стратегічної інтеграції в освітній процес, переосмислення суті авторства та радикальної зміни парадигм оцінювання.

Аналіз результатів наукових досліджень за період з 2023 по 2025 роки вказує на те, що відбулася радикальна трансформація у використанні інструментів GenAI студентами та викладачами: від експериментального та періодичного використання на початку 2023 року до активного та систематичного залучення у повсякденну академічну діяльність в кінці 2025 року.

У Табл. 1 представлені результати проведених досліджень серед студентів університетів США. Американські студенти не лише використовують безкоштовні версії інструментів GenAI, але й активно інвестують у платні підписки на більш досконалі моделі (наприклад, ChatGPT Plus, Claude Pro). Дані свідчать, що 44 % студентів бакалаврату були платними користувачами розширених GenAI-сервісів ще в 2024 році [1].

Таблиця 1

**Статистичні показники адаптації GenAI в університетах США (2024–2025)
(за даними дослідження [1], [2], [3])**

Показник	2024 р.	2025 р.
Постійні користувачі інструментів GenAI серед студентів [2]	59 %	84 %
Використання студентами GenAI для редагування текстів [3]	67 %	71 %
Студенти, що використовують GenAI для мозкового штурму [2]	55 %	62 %
Студенти, що визнають використання GenAI всупереч заборонам [1]	41 %	—

Протягом трьох останніх років вектор використання американськими студентами інструментів GenAI змістився з простого копіювання згенерованих текстів до більш складних когнітивних операцій. Студенти використовують інструменти GenAI як «завжди доступного репетитора», який допомагає структурувати аргументи, пояснювати складні концепції та проводити первинний аналіз даних. Зокрема, 69 % респондентів у дослідженні 2025 року [3] зазначили, що використовують інструменти GenAI для вирішення складних проблемних завдань, а 61 % — для узагальнення великих обсягів навчальних матеріалів, таких як лекційні нотатки та наукові статті. При цьому студенти онлайн-програм сприймають навички роботи з інструментами GenAI як більш критичні для своєї майбутньої професійної діяльності порівняно з тими, хто навчається очно [1].

Врахування авторами демографічного фактору в дослідженнях [4] дозволило зробити наступні висновки: студенти, які виховувалися в азійських освітніх системах, демонструють більшу відкритість до інтеграції GenAI як легітимного помічника в навчанні, сприймаючи його як інструмент колективного знання. Натомість у північноамериканському контексті спостерігається більш обережне ставлення, де традиційні уявлення про індивідуальне авторство часто вступають у конфлікт із можливостями використання генеративних моделей.

Емоційний стан студентів під час використання інструментів GenAI характеризується переважно цікавістю (59 %) при відносно низькому рівні страху (17 %) [5]. Водночас, психологічний аналіз дослідників [6] показує, що етичні переконання американських студентів більше впливають на їх поведінку, ніж офіційні університетські політики. Студенти, які внутрішньо прирівнюють написання тексту за допомогою інструментів GenAI до шахрайства, на 23 % рідше використовують ці інструменти, незалежно від того, чи дозволені вони офіційним силабусом навчального курсу [6].

У Сполученому Королівстві спостерігається вищий темп адаптації академічної спільноти до використання технологій GenAI. Згідно зі звітом Інституту політики вищої освіти (HEPI) за 2025 рік, частка студентів, які використовують інструменти GenAI для підготовки оцінюваних робіт, зросла з 53 % у 2024 році до 88 % у 2025 році [7]. Це свідчить про майже повне охоплення студентської аудиторії (Табл. 2). Таке зростання зумовлене насамперед прагматичними чинниками: 51 % студентів використовують інструменти GenAI для економії часу, а 50 % — для покращення якості своєї роботи.

Таблиця 2

**Показник використання студентами GenAI в університетах
Великої Британії (за даними дослідження [7])**

Показник	2024 р.	2025 р.
Загальне використання будь-яких інструментів GenAI	66 %	92 %
Використання інструментів GenAI для підготовки до екзаменів / оцінювань	53 %	88 %
Студенти, що вважають навички використання інструментів GenAI «життєво важливими»	50 %	67 %

У німецьких студентів підхід до використання інструментів GenAI характеризується вищою мірою обережності та залежністю від напрямку підготовки. У дослідженні [8] відзначається, що під час зимового семестру 2024/2025 навчального року, приблизно 25 % німецьких студентів використовували інструменти GenAI щодня, а ще 40 % — принаймні щотижня. При цьому найвищий рівень регулярного використання зафіксовано на інженерних спеціальностях, зокрема в мехатроніці (понад 75 %), тоді як у гуманітарних науках, наприклад, у германістиці, цей показник складав близько 33 %. Автори дослідження [8] також підкреслюють, що німецькі студенти розглядають GenAI переважно як «спаринг-партнера» для ідей, а не як автора текстів. Близько третини опитаних респондентів відзначили, що ніколи не використовували ChatGPT для прямої генерації текстів своїх робіт, віддаючи перевагу функціям структурування та пошуку даних.

Франція демонструє унікальну модель, де високий рівень державного фінансування поєднується з надзвичайним оптимізмом студентства [9]. Опитування, проведене ще в квітні 2024 року в рамках динамічного дослідницького проекту Hyperion, ініційованого Pôle Léonard de Vinci, RM conseil та групою Talan [10], показало, що 99 % студентів використовують інструменти GenAI, причому 92 % роблять це регулярно, а 30 % — щодня. Основні переваги, відзначені французькими студентами щодо використання інструментів GenAI, представлені в Табл. 3. Аналізуючи аспект комерціалізації, автори дослідження виявили: 33 % французьких студентів сплачувало в 2024 році 20 євро на місяць за платні версії ChatGPT. Це вказує на те, що ще в 2024 році третина французьких студентів сприймали GenAI як необхідну професійну інвестицію вже на етапі навчання.

Таблиця 3

**Переваги використання інструментів GenAI
на думку французьких студентів (за даними дослідження [10])**

Переваги	Відсоток згодних
Скорочення часу на виконання завдань	83 %
Покращення здатності вирішувати складні проблеми	79 %
Підвищення загальної продуктивності	65 %
Вплив GenAI на прийняття рішень	51 %

Цікаве дослідження було проведене в Університеті Амстердама з вересня 2024 року до лютого 2025 року [11]. Воно фокусувалося на динаміці оволодіння студентами навичками використання інструментів GenAI протягом навчання в університеті. Автори цього дослідження відзначають, що використання інструментів GenAI протягом навчання в університеті змінюється від 5 % серед першокурсників до 33 % серед студентів магістратури. Водночас науковці виявили тривожну невідповідність між технічними навичками та етичною грамотністю студентів. У той час як 60–85 % студентів вважають свою здатність критично оцінювати використання інструментів GenAI високою, їхня спроможність проводити етичну експертизу (оцінка упередженості, конфіденційності) залишається низькою (15–56 %).

Аналіз результатів соціологічного опитування щодо використання GenAI українським населенням, проведеного на початку 2025 років Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) [12], дозволяє зорієнтуватися щодо рівня проникнення технологій GenAI в українське студентське середовище. Станом на початок 2025 року рівень обізнаності про технології GenAI серед українського населення сягнув 88 %, проте існує значний розрив між теоретичною обізнаністю та практичним застосуванням (Табл. 4).

Таблиця 4

**Окремі показники обізнаності українського населення
щодо технологій GenAI (з дослідження КМІС, травень 2025 [12])**

Показник	Значення (%)
Обізнаність населення про технології GenAI	88 %
Досвід використання інструментів GenAI (загалом по Україні)	26 %
Досвід використання інструментів GenAI (молодь 18–29 років)	54 %
Регулярні користувачі інструментів GenAI (щодня або щотижня)	17 %

Також у проведеному дослідженні [12] виявлено зміщення психологічного сприйняття технології GenAI українською молоддю в бік обережного оптимізму. У віковій групі 18–29 років 63 % респондентів є оптимістами щодо впливу технологій GenAI на майбутнє, тоді як лише 30 % висловлюють песимізм.

Масштабне всеукраїнське опитування щодо ставлення вчителів та учнів до використання GenAI, проведене ще у вересні-жовтні 2023 року, засвідчило: тільки 7 % учнів старших класів, які користувалися послугами GenAI, повідомили про негативні враження [13].

Водночас, вивчаючи освітній потенціал ChatGPT очима українських студентів, М. Друшляк та О. Семеніхіна виявили досить низький рівень довіри студентів до достовірності інформації, що генерується. Студенти високо оцінюють здатність ChatGPT спрощувати складну інформацію та узагальнювати дані, але висловлюють суттєві сумніви щодо його здатності забезпечувати фактологічну точність [14].

Метою статті є проведення аналізу ставлення українських студентів до використання інструментів GenAI в навчальній діяльності, а також обґрунтування стратегій педагогічної імплементації GenAI, що забезпечать мінімізацію ризиків когнітивної атрофії та посилення фахових компетентностей майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу.

Для досягнення мети нашого дослідження у якості інструментів ми обрали метод SAWI (проведення кількісних опитувань через Інтернет, коли респонденти самостійно заповнюють електронну анкету без участі інтерв'юера) та розширений SWOT-аналіз використання інструментів GenAI в навчальній діяльності, завдяки чому можна було б сформулювати стратегії поглиблення та транс-формації сильних сторін використання GenAI та стратегії запобігання ризикам, що виникають.

Результати проведеного авторами початкового SWOT-аналізу ставлення студентів до використання GenAI в освітньому процесі представлені на Рис. 1.

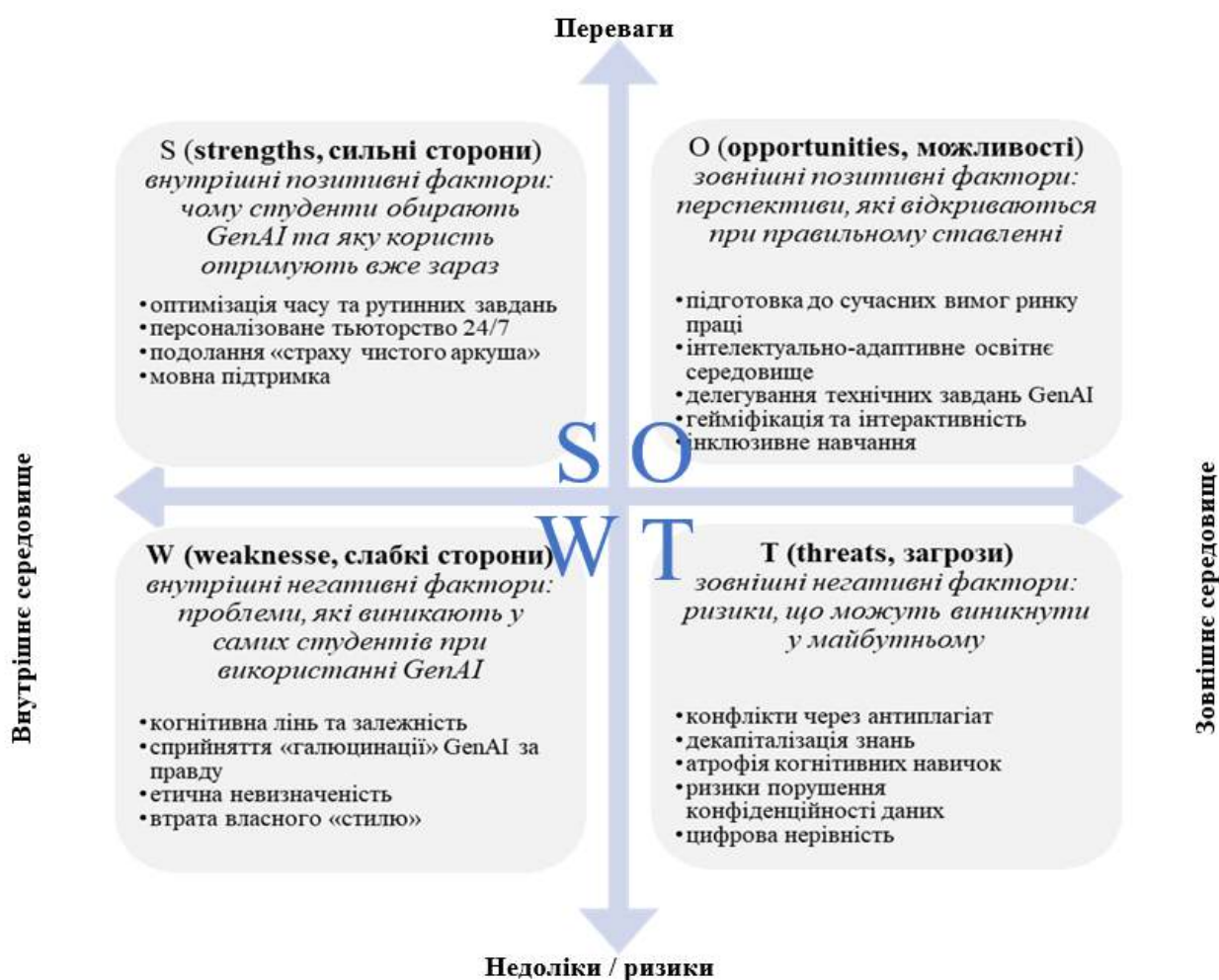

Рис. 1. Початковий SWOT-аналіз ставлення здобувачів вищої освіти до використання GenAI в освітньому процесі
Джерело: Розроблено авторами

На підставі початкового SWOT-аналізу протягом грудня 2025 р. було проведено онлайн-анкетне опитування студентів КНЕУ ім. В. Гетьмана із застосуванням квазіймовірнісної вибірки. Загальний обсяг вибірки склав 401 респондент за сукупної чисельності студентського контингенту близько 10 000 осіб, що забезпечує статистично прийнятний рівень репрезентативності. Структура вибірки є збалансованою за ключовими освітніми параметрами — освітнім рівнем, роком та формою здобуття вищої освіти (Рис. 2) — і загалом відповідає реальному розподілу студентів в університеті. За такого обсягу вибірки гранична похибка не перевищує $\pm 5\%$ за довірчої імовірності 0,95, що дозволяє обґрунтовано поширювати отримані результати на генеральну сукупність студентів університету з урахуванням обмежень, притаманних імовірнісним вибіркам.

Рис. 2. Структура респондентів за рівнем, роком та формою здобуття освіти

Отримані дані цілком корелюють з результатами опитувань американських та європейських здобувачів вищої освіти. Так, постійними користувачами інструментів GenAI є майже 95 % опитаних здобувачів, які використовують інструменти GenAI для генерації ідей та мозкового штурму (56,6 %), для перевірки та корекції граматики або стилю власних текстів (63,3 %), для перекладу текстів (31,4 %), для створення програмного коду або математичних розрахунків (28,2 %) тощо. До переваг використання інструментів GenAI наші студенти відносять значне скорочення часу на виконання рутинних завдань (76,3 %), альтернативні пояснення для кращого розуміння складних тем (72,1 %), покращення якості письмових робіт та презентацій (47,4 %), мовна підтримка (30,4 %), можливості пошуку та аналізу наукової літератури (66,1 %, при цьому 44,4% практично завжди перевіряють згенеровані тексти на достовірність), можливості обробки великих масивів даних (70,6 %), допомога у формулюванні гіпотез та структури дослідження (55,1 %).

Також проведено опитування включало питання, які стосувались усіх чотирьох стратегічних зон SWOT-аналізу та формування стратегій та політик використання GenAI в освітньому процесі (Рис. 3).

Рис. 3. Стратегії розширеного SWOT-аналізу ставлення здобувачів вищої освіти до використання GenAI в освітньому процесі

Джерело: Розроблено авторами

Так, формування *стратегії зростання S-O* стосувалось, зокрема, питання щодо тих навчальних завдань, для яких студенти найчастіше використовують інструменти GenAI та які дозволяють в майбутньому використовувати GenAI як потужний професійний і науковий симулятор та генератор ідей, посилювати можливості на глобальному ринку знань тощо (Рис. 4).

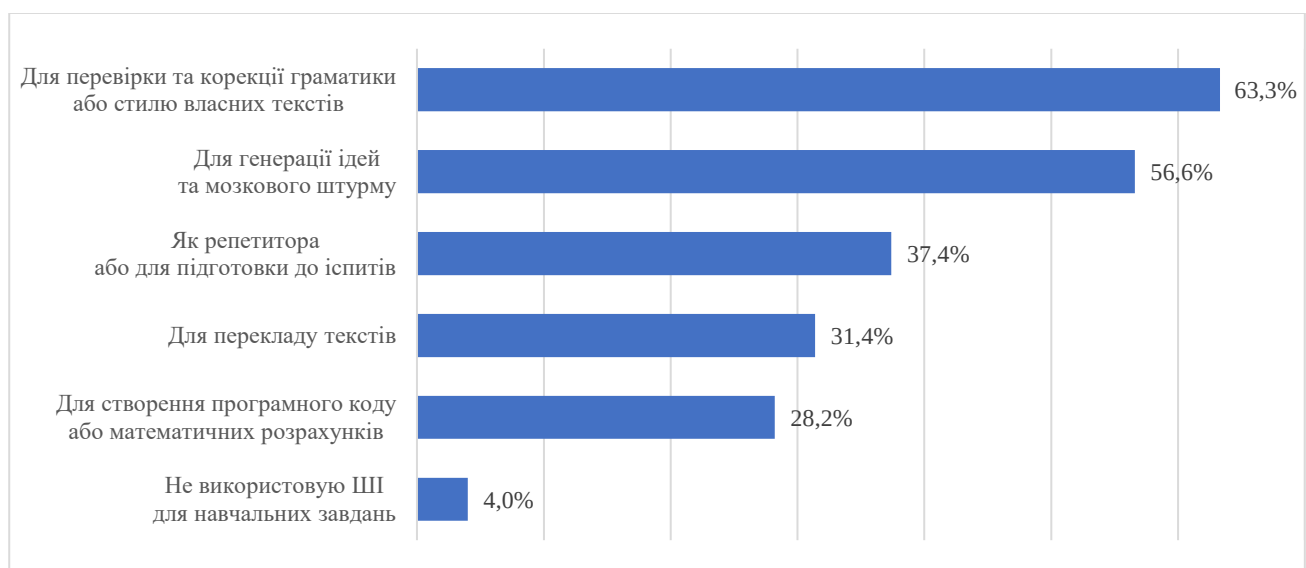

Рис. 4. Розподіл відповідей на питання «Для яких конкретних навчальних завдань Ви найчастіше використовуєте GenAI?»
(встановлена можливість вибору кількох варіантів відповідей)

Стратегії вдосконалення W-O стосувалось, зокрема, питання щодо цифрових навичок, які наразі необхідні студентам для ефективної роботи з інструментами GenAI, що вимагає наявності в освітніх програмах таких навчальних дисциплін (або модулів в навчальних дисциплінах, або наскрізного підходу щодо інструментів навчання), які формують у студентів культуру промпт-інжинірингу та навички верифікації інформації, згенерованої GenAI. На думку студентів, для їхньої майбутньої кар'єри важливо (81,8 %), щоб університет навчав їх використанню інструментів GenAI (Рис. 5, Рис. 6).

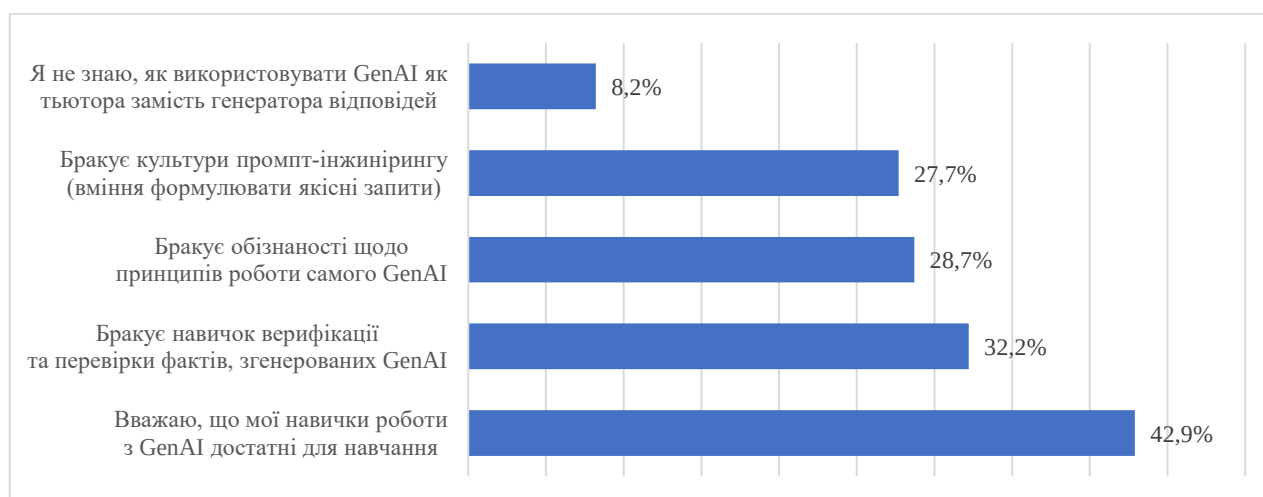

Рис. 5. Розподіл відповідей на питання «Чи відчуваєте Ви, що Вам бракує навичок, необхідних для ефективної роботи з GenAI?»
(встановлена можливість вибору кількох варіантів відповідей)

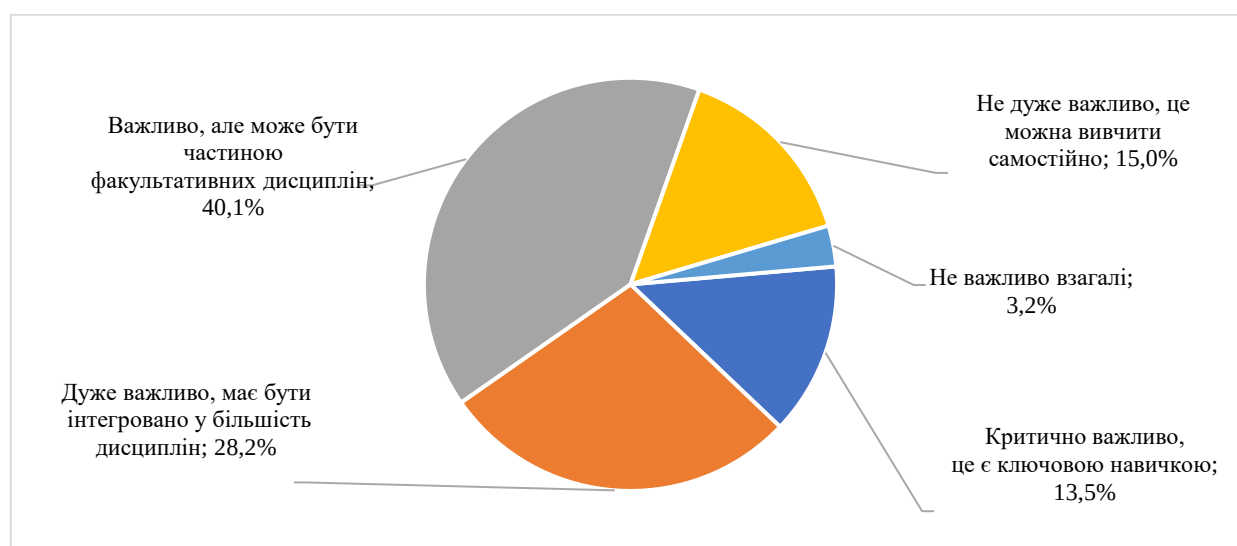

Рис. 6. Розподіл відповідей на питання «Наскільки важливо, на Вашу думку, щоб університет навчав студентів використанню інструментів GenAI (наприклад, промпт-інжинірингу) для їхньої майбутньої кар'єри?»
(встановлена можливість вибору лише одного варіанту відповіді)

Стратегії захисту S-T стосувалось, зокрема, питання щодо необхідності регулювання в університеті використання інструментів GenAI, зокрема, через формування політик його прозорого та етичного використання та формування переліку неприпустимих та припустимих практик, що підтримує 41,9 % респондентів (Рис. 7.).

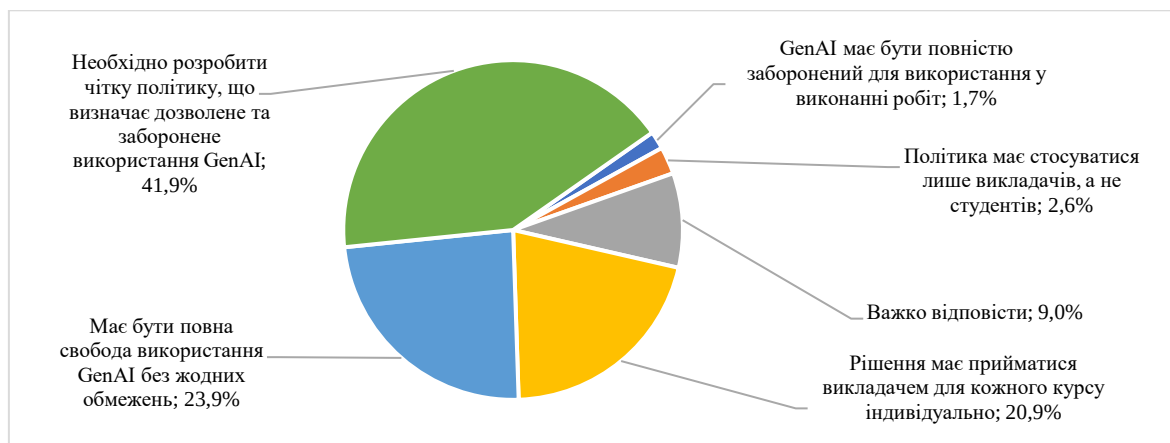

Рис.7. Розподіл відповідей на питання

«Як, на Вашу думку, має регулюватися використання GenAI в університеті?»
(встановлена можливість вибору лише одного варіанту відповіді)

Стратегії найгіршого сценарію W-T стосувалось, зокрема, питання щодо можливості втрати власних інтелектуальних навичок через постійне делегування інтелектуальної роботи на GenAI (сценарій «Професійна непридатність»). Однак, більша частина здобувачів не вважають цей ризик значним, а 10,5 % навпаки, вважають, що використання інструментів GenAI розвиває інтелектуальні навички (Рис. 8).

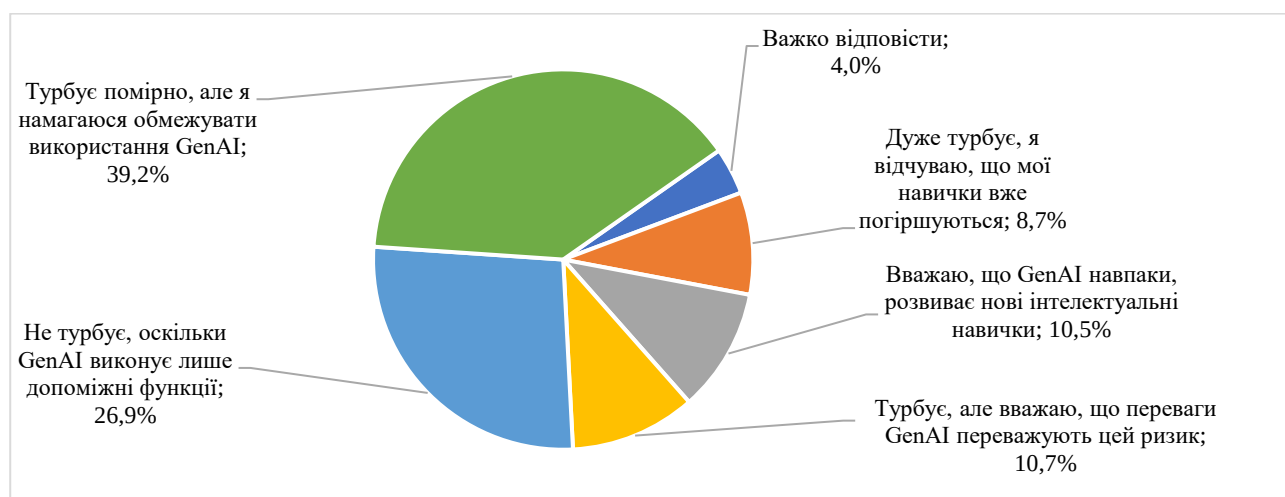

Рис. 8. Розподіл відповідей на питання

Наскільки Вас турбує ризик того, що використання GenAI може призвести до атрофії власних інтелектуальних навичок?
(встановлена можливість вибору лише одного варіанту відповіді)

Результатом аналізу даних опитування студентів, аналізу результатів наведених соціологічних досліджень серед американських та європейських студентів, аналізу наукових досліджень світових та українських вчених, аналізу власного досвіду використання інструментів GenAI в професійній діяльності та безпосереднього спілкування зі студентами КНЕУ ім. В. Гетьмана стало формування розширеного SWOT-аналізу ставлення здобувачів вищої освіти до використання GenAI в освітньому процесі, в рамках якого були сформовані стратегії зростання та розширення, стратегії вдосконалення та трансформації, стратегії захисту та стратегії найгіршого сценарію (Табл. 5).

Таблиця 5

**Розширений SWOT-аналіз ставлення здобувачів вищої освіти
до використання GenAI в освітньому процесі**

	Зовнішнє середовище	
	О – Opportunities (Можливості) <i>зовнішні позитивні фактори: перспективи, які відкриваються при правильному ставленні</i>	T – Threats (Загрози) <i>зовнішні негативні фактори: ризики, що можуть виникнути у майбутньому</i>
Розширений SWOT-аналіз ставлення здобувачів вищої освіти до використання GenAI в освітньому процесі	✓ розвиток цифрової грамотності студентів та підготовка їх до сучасних вимог ринку праці: оволодіння інструментами GenAI під час навчання робить студентів більш конкурентоспроможними, оскільки роботодавці все частіше вимагають навичок роботи з GenAI; ✓ використання при навчанні інтелектуально-адаптивного освітнього середовища, яке завдяки впровадженню інструментів GenAI підлаштовується під інтелектуальні особливості, потреби та прогрес кожного студента, водночас підвищуючи якість зворотного зв'язку та аналітику навчання; ✓ делегування технічних завдань GenAI дозволяє студентам зосередитися на аналізі, синтезі, креативному вирішенні проблем та творчості; ✓ забезпечення гейміфікації та інтерактивності при навчанні через використання інструментів GenAI надає можливість студентам створювати власні навчальні сценарії, візуалізації та симуляції, роблячи процес навчання більш захопливим; ✓ розширення можливостей для забезпечення інклюзивності навчання: GenAI відкриває нові можливості для студентів з особливими освітніми потребами (зокрема, «озвучування» тексту, спрощення складних текстів тощо)	✓ конфлікти через антиплагіат: страх студентів перед невинуватими звинуваченнями у плагіаті через недосконалість детекторів GenAI та відсутність чітких політик використання GenAI у закладах вищої освіти; ✓ декапіталізація знань: побоювання студентів, що знання, отримані в університеті, стануть застарілими ще до їх випуску через стрімкий розвиток GenAI, або, що GenAI замінить їхню майбутню професію; ✓ атрофія когнітивних навичок: якщо сервіси GenAI виконуватимуть всю роботу з написання та аналізу, то студенти ризикують втратити базові навички формулювання думок та логічної побудови аргументів; ✓ ризики порушення конфіденційності даних під час роботи з окремими сервісами GenAI: ризик витоку персональних даних або авторських напрацювань при завантаженні їх у відкриті моделі GenAI; ✓ цифрова нерівність: створення нерівних стартових умов між студентами, які можуть дозволити собі платні версії передових інструментів GenAI, і тими, хто користується обмеженими безкоштовними версіями

Продовження таблиці 5.

**Розширений SWOT-аналіз ставлення здобувачів вищої освіти
до використання GenAI в освітньому процесі**

Внутрішнє середовище	S – Strengths (Сильні сторони) <i>внутрішні позитивні фактори: чому студенти обирають GenAI та яку користь отримують вже зараз</i>	Як розвинути сильні сторони за допомогою нових можливостей? <i>стратегія зростання/розширення</i>	Як сильні сторони допоможуть запобігти ризикам? <i>стратегія захисту</i>
	✓ оптимізація часу та рутинних завдань: студенти високо цінують здатність сервісів GenAI швидко структурувати дані, генерувати ідеї та виконувати технічну роботу (форматування списків літератури, перевірка граматики тощо); ✓ персоналізоване тьюторство 24/7: сервіси GenAI можуть виступати в ролі «терплячого репетитора», який пояснює складну тему «простими словами» у будь-який зручний для студента час та з урахуванням його рівня підготовки, що створює комфортне середовище для навчання; ✓ подолання «страху чистого аркуша»: для багатьох студентів сервіси GenAI стають інструментами для позитивного старту роботи, надаючи чернетки або плани, які потім вони допрацьовують; ✓ мовна підтримка: для студентів, які навчаються іноземною мовою, або для перекладу наукових джерел, сервіси GenAI є потужними допоміжними інструментами, що знижують мовний бар'єр	✓ перехід від ролі «виконавця» до ролі «архітектора» або «редактора» рішень: у студентів потрібно формувати сприйняття сервісів GenAI не як інструментів «зробити менше», а як інструментів «зробити складніше за той самий час»; ✓ перетворення сервісів GenAI з «шпаргалки» на потужний професійний симулятор: у студентів потрібно розвивати навички писати складні ланцюгові запити (Chain-of-Thought prompting), що перетворить інтуїтивне спілкування з ботом на професійну навичку; ✓ можливість конкурувати на глобальному ринку знань: використання інструментів GenAI для стирання мовних бар'єрів при вивченні першоджерел; ✓ розвиток T-shaped skills (глибокі знання в одній сфері та розуміння суміжних галузей): використання студентами інструментів GenAI для генерування ідей щодо створення мультидисциплінарних проєктів, які раніше були студенту не під силу	✓ захист від звинувачень у плагіаті через «прозорий діалог»: розвиток у студентів навичок використовувати інструменти GenAI не для написання «готової» роботи (саме це несе ризик плагіату), а для пояснення теми або критики власного тексту / розв'язку завдання; ✓ захист від знецінення диплома та втрати соціального контакту через «meta-навички»: розвиток у студентів навичок, які сервіси GenAI не можуть відтворити: емоційний інтелект, складні переговори, етичне лідерство, управління командами тощо; ✓ зміщення вектора використання інструментів GenAI з генерації результату до генерації процесу мислення: використання трьох стратегій когнітивного тренажера; ✓ захист приватності через «анонімізований брейнстормінг»: розвиток у студентів навичок формулювати запити так, щоб отримувати структури та шаблони, не завантажуючи в систему реальні прізвища, назви компаній з кейсів чи власні унікальні дані. Це дозволяє використовувати потужність сервісів GenAI, залишаючись у безпечній зоні ✓ формування політик використання GenAI в університеті: рамковий документ, що регламентує політику прозорого та етичного використання GenAI в освітньому та науковому процесах

Продовження таблиці 5.

**Розширений SWOT-аналіз ставлення здобувачів вищої освіти
до використання GenAI в освітньому процесі**

Внутрішнє середовище	W – Weaknesses (Слабкі сторони) <i>внутрішні негативні фактори: проблеми, які виникають у самих студентів при використанні GenAI</i>	Як нові можливості допоможуть посилити слабкі позиції? <i>стратегія вдосконалення / трансформації</i>	Як нові ризики можуть погіршити ситуацію? <i>стратегія найгіршого сценарію</i>
	✓ когнітивна лінь та залежність: студенти досить часто не усвідомлюють ризик атрофії власних навичок (наприклад, написання текстів, аналізу) через надмірне покладання на алгоритми. Систематично виникає спокуса отримати результат без зусиль; ✓ сприйняття «галюцинацій» GenAI за правду: недостатній рівень розвитку у студентів навичок критичної верифікації інформації призводить до використання неіснуючих фактів чи посилань, що знижує якість робіт. У студентів зникає звичка сумніватися; ✓ етична невизначеність: значна частина студентів не розуміють чіткої межі між «допомогою» та «плагіатом», що провокує виникнення внутрішнього конфлікту (бажання полегшити роботу проти страху вчинити нечесно); ✓ втрата власного «стилю»: роботи студентів часто стають шаблонними, що призводить до зникнення індивідуального стилю студента. Водночас виникає психологічний бар'єр перед виконанням завдань самостійно («Я не можу це написати без GenAI»)	✓ трансформація «сліпої довіри» у навичку «фактчекінгу»: заміна «споживацьких» навичок студентів на «аудиторські» навички по відношенню до інформації; ✓ трансформація «етичної невизначеності» у «культуру цитування»: легалізація використання студентами інструментів GenAI через вимогу додавати до роботи додаток з «історією промптів». Викладач оцінює і роботу, і наскільки професійно студент ставив завдання боту; ✓ трансформація «втрати авторського стилю» у «редакторську майстерність»: зміна ролі студента з «виконавця роботи» на «головного редактора». Якщо студенту складно самостійно писати, то він може використати інструменти GenAI для написання «чернетки», при цьому оцінку отримає за те, наскільки якісно він відредагував, персоналізував та покращив машинний текст ✓ доповнення цифрових навичок навичками ефективної роботи з GenAI: наявність в освітніх програмах навчальних дисциплін, які формують у студентів культуру промпт-інжинірингу та навички верифікації інформації, згенерованої GenAI	✓ сценарій «Професійна непридатність» передбачає виникнення ефекту «подвійного удару». Студент делегує навчання алгоритмам, не розвиваючи власні нейронні зв'язки. Водночас, роботодавці підвищують вимоги, очікуючи від людей саме того, що не можуть робити інструменти GenAI (емпатія, стратегічне мислення, ведення складних переговорів); ✓ сценарій «Інституційна війна» відповідає ситуації руйнування стосунків між викладачем і студентом. Намагання університетів посилити контроль у відповідь на масове використання інструментів GenAI створює токсичне середовище. Освітній процес перетворюється на гру в «поліцейських і злодіїв»; ✓ сценарій «Когнітивна сегрегація» поглиблює нерівність між студентами. Студенти з меншими фінансовими можливостями, користуючись безкоштовними версіями інструментів GenAI, відповідно отримують гіршу освіту ніж ті, хто має доступ до платних «елітних тьюторів». Освіта перестає бути соціальним ліфтом і цементує нерівність

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Інтеграція інструментів GenAI є ключовою складовою сучасної освітньої парадигми. Закладам вищої освіти необхідно адаптуватися до актуальних трендів та переходу від моделі заборони до моделі партнерства, впроваджуючи

провідні світові практики використання інструментів GenAI, щоб забезпечити свою конкурентоспроможність, стимулювати наукові інновації та якісно готувати майбутніх фахівців. Проведений нами розширений SWOT-аналіз дозволяє сформулювати стратегії задля досягнення цієї мети, які можуть бути реалізовані на початкових етапах через такі кроки:

на рівні університету:

- ✓ розробка політики відповідального, прозорого та етичного використання GenAI в освітній і науковій діяльності;
- ✓ зміна освітньої моделі навчання та зміна підходу до викладення теоретичного матеріалу, формування завдань, проведення контрольних заходів та атестації;

на рівні здобувача:

- ✓ включення до переліку компетентностей, які формуються освітніми програми та навчальними дисциплінами, навичок з промпт-інжинірингу та верифікації інформації;
- ✓ допомога у використанні тьюторського потенціалу GenAI як ефективного механізму запобігання декапіталізації знань;

на рівні викладача:

- ✓ навчання викладачів ефективному використанню інструментів GenAI в освітньому процесі;
- ✓ зміщення в навчальній діяльності акценту з педагогіки асинхронного відтворення до педагогіки синхронного створення.

Література:

1. Stone B.W. Generative AI in Higher Education: Uncertain Students, Ambiguous Use Cases, and Mercenary Perspectives. Teaching of Psychology [Electronic resource] // Sage Journal. – 2025. – № 52. P. 347-356. – Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00986283241305398>
2. Adair A., Howell J., Jacklin A., Radford A. U.S. High School Students' Use of Generative Artificial Intelligence: College Board Research [Electronic resource] – Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/397356778_State_of_student_perceptions_of_AI_circa_2024_in_the_United_States.https://research.collegeboard.org/media/pdf/AI%20Research%20Brief%201_vf_0.pdf
3. Website University of Massachusetts Amherst The AI Wake-Up Call for Universities: Key Insights from the 2025 EDUCAUSE Survey [Electronic resource] – Retrieved from: <https://www.umass.edu/ideas/digest/ai-wake-call-universities-key-insights-2025-educause-survey>.
4. Sah R., Hagemaster C., Adhikari A., Lee A., Sun N. Generative AI in higher education: student and faculty perspectives on use, ethics, and impact [Electronic resource] // Issues in Information Systems Volume. – 2025. № 2(26). – P. 373-386. – Retrieved from: https://iacis.org/iis/2025/2_iis_2025_373-386.pdf.
5. Breese J., Rebman C., Levkoff S. State of student perceptions of AI (circa 2024) in the United States [Electronic resource] // Issues in Information Systems. – 2024. – № 4(25). P. 311-321. – Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/397356778_State_of_student_perceptions_of_AI_circa_2024_in_the_United_States.
6. Lund B., Mannuru N., Teel Z., Lee T., Ortega N., Simmons S., & Ward, E. Student perceptions of AI-assisted writing and academic integrity: ethical concerns, academic misconduct, and use of generative AI in higher education [Electronic resource] // Journal AI in Education. – 2025. – № 1. – Retrieved from: <https://www.mdpi.com/3042-8130/1/1/2>.

7. Website Higher Education Policy Institute (HEPI) Student Generative AI Survey 2025 [Electronic resource] – Retrieved from: <https://www.hepi.ac.uk/reports/student-generative-ai-survey-2025/>
8. Website Centre for higher education (CHE) A quarter of students in Germany use artificial intelligence on a daily basis [Electronic resource] – Retrieved from: <https://www.che.de/en/2025/a-quarter-of-students-in-germany-use-artificial-intelligence-on-a-daily-basis/>
9. Website The Complete Guide to Using AI in the Education Industry in France in 2025. [Electronic resource] – Retrieved from: <https://www.nucamp.co/blog/coding-bootcamp-france-education-the-complete-guide-to-using-ai-in-the-education-industry-in-france-in-2025>.
10. The impact of generative AI on students. Study 2024 [Electronic resource] – Retrieved from: <https://open.devinci.fr/wp-content/uploads/2024/05/etude-impact-des-IA-generatives-sur-les-etudiants-en.pdf>.
11. Jongkind R., Bikker Y., Meinema J., Broens T. Studying with GenAI: cross-sectional study on usage patterns, needs, competencies, and ethical perspectives of medical informatics students [Electronic resource] // *Frontiers in Education*. – 2025. – №10. P. 165-184. – Retrieved from: <https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2025.1658415/full>.
12. Сайт Київський міжнародний інститут соціології. Використання штучного інтелекту [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1528&page=1>.
13. Довгий С. Ставлення викладачів та студентів до використання штучного інтелекту: всеукраїнське дослідження / С. Довгий, С. Бабійчук, Л. Давибіда, М. Білецька // *Інформаційні технології і засоби навчання*. – 2024. – № 6(104). – С. 197-215.
14. Друшляк М. Освітній потенціал chatgpt очима студентів: український вимір використання генеративного штучного інтелекту / М. Друшляк, О. Семеніхіна // *Інформаційні технології і засоби навчання*. – 2025. – № 5(109). – С. 186-201.

References:

1. Stone, B. Generative AI in Higher Education: Uncertain Students, Ambiguous Use Cases, and Mercenary Perspectives. *Teaching of Psychology* (2025). *Sage Journal*, 52, 347-356. Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00986283241305398> [international]
2. Adair, A., Howell, J., Jacklin, A., & Radford A. U.S. High School Students Use of Generative Artificial Intelligence: College Board Research (2024). Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/397356778_State_of_student_perceptions_of_AI_circa_2024_in_the_United_States.https://research.collegeboard.org/media/pdf/AI%20Research%20Brief%201_vf_0.pdf [in USA].
3. Website University of Massachusetts Amherst The AI Wake-Up Call for Universities: Key Insights from the 2025 EDUCAUSE Survey (2025). Retrieved from: <https://www.umass.edu/ideas/digest/ai-wake-call-universities-key-insights-2025-educause-survey>. [in USA].
4. Sah, R., Hagemaster, C., Adhikari, A., Lee, A., & Sun, N. Generative AI in higher education: student and faculty perspectives on use, ethics, and impact (2025). *Issues in Information Systems Volume*, 2(26), 373-386. Retrieved from: https://iacis.org/iis/2025/2_iis_2025_373-386.pdf. [in USA].
5. Breese, J., Rebman, C., & Levkoff, S. State of student perceptions of AI (circa 2024) in the United States (2024). *Issues in Information Systems*, 4(25), 311-321. – Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/397356778_State_of_student_perceptions_of_AI_circa_2024_in_the_United_States. [in USA].
6. Lund, B., Mannuru, N., Teel, Z., Lee, T., Ortega, N., Simmons, S., & Ward, E. Student perceptions of AI-assisted writing and academic integrity: ethical concerns, academic misconduct, and use of generative AI in higher education (2025). *Journal AI in Education*, 1. Retrieved from: <https://www.mdpi.com/3042-8130/1/1/2>. [in Switzerland].

7. Website Higher Education Policy Institute (HEPI) Student Generative AI Survey 2025 (2025). Retrieved from: <https://www.hepi.ac.uk/reports/student-generative-ai-survey-2025/> [in Great Britain].
8. Website Centre for higher education (CHE) A quarter of students in Germany use artificial intelligence on a daily basis (2025). Retrieved from: <https://www.che.de/en/2025/a-quarter-of-students-in-germany-use-artificial-intelligence-on-a-daily-basis/> [in Germany].
9. Website The Complete Guide to Using AI in the Education Industry in France in 2025 (2025). Retrieved from: <https://www.nucamp.co/blog/coding-bootcamp-france-fra-education-the-complete-guide-to-using-ai-in-the-education-industry-in-france-in-2025>. [in France].
10. The impact of generative AI on students. Study (2024). Retrieved from: <https://open.devinci.fr/wp-content/uploads/2024/05/etude-impact-des-IA-generatives-sur-les-etudiants-en.pdf>. [in France]
11. Jongkind, R., Bikker, Y., Meinema, J., & Broens, T. Studying with GenAI: cross-sectional study on usage patterns, needs, competencies, and ethical perspectives of medical informatics students (2025). *Frontiers in Education*, 10, 165-184. Retrieved from: <https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2025.1658415/full> [in Switzerland].
12. Sait Kyivivs'kyi mizhnarodnyy instytut sotsiologiyi. Vykorystannya shtuchnoho intelektu [Website of the Kyiv International Institute of Sociology. Use of artificial intelligence]. kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1528&page=1. Retrieved from <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1528&page=1> [in Ukrainian].
13. Dovhyi, S., Babychuk, S., Davybid, L., & Bilets'ka M. (2024). Stavlennya vykladachiv ta studentiv do vykorystannya shtuchnoho intelektu: vseukrayins'ke doslidzhennya [Attitudes of teachers and students towards the use of artificial intelligence: an all-Ukrainian study]. *Information technologies and learning tools*, 6(104), 197-215 [in Ukrainian].
14. Drushlyak, M., & Semenikhyna, O. (2025). Osvitniy potentsial chatgpt ochyma studentiv: ukrayins'kyi vymir vykorystannya heneratyvnoho shtuchnoho intelektu [Educational potential of chatgpt through the eyes of students: Ukrainian dimension of using generative artificial intelligence]. *Information technologies and learning tools*, 5(109), 186-201 [in Ukrainian].